

מסורת הש"ס
א. מעילה ב"א, ד"ב.
תוספתא מעילה פ"א ב.

גרסות

דפיגל בכת"מ: דפיגל.
לו שעת בכת"מ: לה שעת.
דרב נחמן בכת"מ: דרב
נחמן ואמר לי וראה תוסי'
ועיניו.
פריק אמר אי בעי הוה
זריק בכת"מ: פריק
אמרנו אי בעי זריק.
ואיזהו שעת בכת"מ:
איזהו שהיתה לה שעת.

ואי בעי [ואם רצה] היה זריק [וזרק] את דמם של הקרבנות הללו כראוי. ובכל זאת קתני [שנה] ר' שמעון בברייתא שבשר קרבן שהתפגל אינו מטמא טומאת אוכלין, מאי לאו [האם לא] מדובר שפיגל בשעת הזריקה, ולשיטת ר' שמעון שכל העומד להזרוק נחשב כזרוק, וכל העומד להיפדות נחשב כפדוי, הרי היתה שעת הכושר לקרבנות הללו לפני כן! ומשיבים: לא, הברייתא מדברת כשפיגל כבר בעבודת השחיטה, ולא עמד הדם לזריקה, ולכך אין הקרבן נחשב כמי שהיתה לו שעת הכושר. ומקשים: אבל לפי זה, נוכל לדייק ולומר שאם פגל בזריקה, מאי [מה] היא הדין? הכי נמי [כך גם כן] שבשר הקרבן מטמא טומאת אוכלין משום שהיתה לו שעת הכושר. אם כן אדתני [עד שהתנא שונה] להבחין בין המפגל בזבחים ובין זה שפיגל במנחה שהיא מטמא טומאת אוכלין, ליפולוג בדידה [שיחלק בה עצמה, במפגל בקדשים], ויאמר כך: המפגל בקדשים – אין בשרם מיטמא בטומאת אוכלין. במה דברים אמורים? בזמן שפיגל כבר בשחיטה, אבל אם פיגל בזריקה – בשרם מטמא טומאת אוכלין! ומשיבים: העדיף התנא להבחין בין המפגל בקדשים לבין המפגל במנחה, משום שהלכה זו של פיגל במנחה איצטריכא ליה [נצרכה לו] לשנותה, מפני שיש בכך חידוש, דאף על גב [שאף על פי] שפיגל את המנחה כבר בעבודת הקמיצה, וכלל בידינו שעבודת הקומץ במנחה כעבודת השחיטה בקרבנות דמי [היא נחשבת]. וקרבן שנתפגל בעבודת השחיטה אינו מטמא טומאת אוכלין, אפילו הכי [כך] המפגל בקמיצה במנחות – המנחה מטמא טומאת אוכלין, הואיל והיתה לו שעת הכושר מעיקרו לפני שקמץ.

ואי בעי זריק ליה – כלל פיגול. מאי לאו דפיגל בזריקה – דהוה ליה שעת הכושר קודם לכן, דאי בעי – זריק ליה נהכשר. ליפולוג בדידה – זבחה גופייה. דקומץ במנחה כשחיטה – זבחה ארבעה עבודות המנחה כנגד ארבעה עבודות זבחה, ז"הקומץ זוטא" (מנחות יג,ג) מפרש לה. לן ממש – האי "לן לפני זריקה ולאחר זריקה" דקתני לעיל – לפני זריקה ממש דהיה שהוה זיוס, ולאחר זריקה ממש קאמר (דהוה שהוה). והא פירכא נמי "פיגול צין נקדשי קדשים" וכו' – דפיגל בזריקה. ודקא קשיא לך: דרבי שמעון הלא לא בעי למימר כל העומד לזרוק כזרוק דמי, אדרבי שמעון דפרה דלמחר: כל העומד לפדות כפדוי דמי – לא קשיא. "דאי בעי פריק" – אמר, דמחוסר פדייה לאו כמעשה דמי, דברים צעלמא מינהו. "דאי בעי זריק" – לא אמרינן צהו.

ואי בעי זריק ליה – כלל פיגול. מאי לאו דפיגל בזריקה – דהוה ליה שעת הכושר קודם לכן, דאי בעי – זריק ליה נהכשר. ליפולוג בדידה – זבחה גופייה. דקומץ במנחה כשחיטה – זבחה ארבעה עבודות המנחה כנגד ארבעה עבודות זבחה, ז"הקומץ זוטא" (מנחות יג,ג) מפרש לה. לן ממש – האי "לן לפני זריקה ולאחר זריקה" דקתני לעיל – לפני זריקה ממש דהיה שהוה זיוס, ולאחר זריקה ממש קאמר (דהוה שהוה). והא פירכא נמי "פיגול צין נקדשי קדשים" וכו' – דפיגל בזריקה. ודקא קשיא לך: דרבי שמעון הלא לא בעי למימר כל העומד לזרוק כזרוק דמי, אדרבי שמעון דפרה דלמחר: כל העומד לפדות כפדוי דמי – לא קשיא. "דאי בעי פריק" – אמר, דמחוסר פדייה לאו כמעשה דמי, דברים צעלמא מינהו. "דאי בעי זריק" – לא אמרינן צהו.

תוספות

דקומץ מנחה כשחיטה דמי – תימה הוא שחושב חידוש, הא דלא חשבינן ליה כשחיטה לענין טומאת אוכלין.

אמר רב אשי אמריתיה לשמעטא קמיה דרב כהנא גרסינן – והוא רב כהנא אחרון, שהיה בימי רב אשי, כדאשכחן בכמה דוכתי. אבל "רב נחמן" לא גרסינן, דרבו של רבא היה, ונפטר מקמי רבא, כדאיתא במועד קטן (כח,א), וביום שמת רבא נולד רב אשי (קידושין עב,ב). ואי גרסינן "רב נחמן בר יצחק" – ניחא. דאי בעי זריק לא אמר – ולית ליה הא דאמרן לעיל בפרק "התודה" (עט,ב) ובפרק קמא דפסחים (ג,א).

לרבי אלעזר ברבי שמעון, היכא דנתקבל הדם בכוס ושפך – אמרינן: כזרוק דמי. והא דתנן ב"מרובה" (בבא קמא עד,ב): קדשים שחייבין באחריותן – משלם ארבעה וחמשה. ופריך בגמרא (שם ע,א): והרי חזרה קרן לבעלים; ומשני רבי יוחנן: בשוחט תמימים בנינים שלא לשם בעליהן, והוי שחיטה הראויה, משום כל העומד לזרוק כזרוק דמי – ההוא שינויא לא יתכן לרב אשי, אלא סבר לה כרבי שמעון בן לקיש, דמשני: שוחט בעלי מומין בחוץ. אי נמי: היכא דזרק (בחוץ) מודה רב אשי, דאמר: מעיקרא כזרוק דמי. וכן צריך לומר, דלא תיקשי לרבי יוחנן דשמענא ליה בפרק קמא דמעילה (ה,א): היתר אכילה שנינו, אבל היתר זריקה – לא מהני. ואין לחלק בין מעילה לשאר דברים, דאדרבה בסמוך משמע דאמרין במעילה (שם) כזרוק טפי מבטומאה, וב"מרובה" (בבא קמא עו,ב) מיייתי ראייה מטומאה.

היה פודה] ולכן כל העומד להיפדות נחשב כפדוי – אמנם אמר ר' שמעון, שהפדיון הוא דבר קל, הנעשה בדיבור פה בלבד. ואולם הקביעה האומרת אי בעי הוה זריק [אם רצה היה זורק] ולכן ייחשב כל שצומו להזרוק כזרוק – לא אמרינן [אין אנו אומרים]. שכן כרוך הדבר במעשה. מיתביי [מקשים] על דברי רב אשי הללו ממה ששינוי בתחילת מסיכת מעילה, כולל אמר ר' יהושע בענין מעילה בקדשים שנפסלו: כל קרבן שהיתה לו כבר שעת היתר (אכילה) לכהנים לפני שנפסל – אין מועלין בה עוד, כיון שהמעילה היא דווקא בקדשים המוגדרים כ"קדשי ה'", שאין בהם צד הנאה לאדם. ומשעה שהותר הקרבן לאכילת כהנים, שוב אינו בכלל זה, אף שחזר ונפסל אחר כך מאכילה. וכל שלא היתה לו שעת היתר אכילה לכהנים לפני שנפסל – הרי הוא עדיין בכלל "קדשי ה'", ומועלין בה. ומסבירים: איזהו קרבן שהיתה לו שעת היתר אכילה לכהנים? כגון שלאחר זריקת הדם לנה בשר הקרבן בלא שנאכל, ונעשה נותר, וכן זו שנטמאת בשר הקרבן, וכן זה שיצאה אל מחוץ לעזרה – אין בכל אלה דין מעילה, אף שבשר הקרבן עתה אסור לכהנים, כיון שהיתה שעה שהיה הבשר מותר באכילה לפני שנפסל. ואיזהו היא שלא היתה לו שעת היתר לכהנים?

עיונים

ואי בעי זריק וקתני דאינו מטמא טומאת אוכלין הקשו אחרונים: הרי אף כשיזרק הדם, עדיין אין בשר הקרבן מותר באכילה, שטרם הוקרבו אימוריו, ואין הבשר נאכל לפני הקטרת האימורים, ובשל כך לא ייחשב! והשיבו, כי אין הקטרת האימורים נחשבת כמעכבת אכילה, לענין שלא ייחשב הקרבן כאוכל, שהרי אם אבדו האימורים, ולא קרבו על המזבח, הקרבן מותר באכילה (ק"א).

דאף על גב דפיגל בקמיצה דקומץ במנחה כשחיטה דמי – תהו התוס' על הסבר זה, שאף שאכן הקמיצה במנחה הריהי כשחיטה בזבח, אבל אין חידוש במה שהשיענו כי יש טומאת אוכלין במפגל בקמיצה במנחה. ולא כתבו התוס' הסבר לתמיהתם, ואף לא השיבו עליה. ואחרונים הסבירו את תמיהתם, שהרי אין לענין טומאת אוכלין דבר עם הקביעה שהקמיצה במנחות היא כשחיטה בזבחים, ועיקר הטעם שהמפגל בקמיצה במנחה מיטמא טומאת אוכלין הוא, משום שהיתה למנחה שעת הכושר לפני שהתקדשה. מה שאין כן בזבחים, שלא היתה לקרבן שעת הכושר לפני שחטתו, שהרי היה אסור באכילה כבהמה חיה (צ"ק). ויש שדחו את שאלת התוס', כי חידוש דין יש במפגל בקמיצה במנחה – שהרי אף לא היתה שעת הכושר לפני שהתקדשה, ואין היא איפוא כבשר וחלב שהיה להם שעת הכושר אף כשהיו בכלל בשר בחלב, וכגון ששרה אותם כאחד.

דאי בעי פריק אמר אי בעי הוה זריק לא אמרינן רש"י פירש שטעם ההבדל בין המחוסר פדייה למחוסר זריקה הוא: שכן המחוסר פדייה – אינו חסר אלא דיבור (של פדייה). ואילו המחוסר זריקה – הריהו חסר מעשה (של זריקה). יש מהאחרונים שהסבירו כי המחלוקת שבין סתם סוגייתנו ובין דברי רב אשי, היא בשאלה זו עצמה האם מחוסר פדייה נחשב כמחוסר מעשה (חידושי גר"ר בנגיס). ויש מהאחרונים שהקשו כי לכאורה סברה הפוכה היא, שהזריקה הריהי מצוה, מה שאין כן הפדייה, ואם כן הקרבן עומד לזריקה יותר מאשר לפדייה. ולכן הסבירו כי

ההבדל הוא בשוני המהותי שבין הפדייה והזריקה: הפדייה נעשית בדבר שהוא אוכל, ואינה אלא מעשה של הסרת איסור המוטל על האוכל, ואולם הזריקה היא שעושה את הקרבן ראוי לאכילה. ולכך המחוסר פדייה, כיון שהוא ראוי להיפדות – אף עתה נחשב כאוכל. מה שאין כן המחוסר זריקה – כל עוד לא ברצו מעשה הזריקה בפועל, אין הקרבן נחשב כאוכל, אף שראוי הוא לזריקה. שאין מקום לומר שייחשב כאוכל משום שביכולתו לזרוק את דמו, שהרי עדיין לא זרק (שפ"א).

כלל אמר ר' יהושע כל שהיתה לו שעת היתר לכהנים בסוגיה במעילה (ד"ב, ה"א), נחלקו אמוראים בדברי ר' יהושע אלה, האם כוננת דבריו להיתר שחיטה, והיתר לכהנים? הוא איפוא לעבודות הבאות לאחר השחיטה שנעשות רק על ידי כהנים (ובניגוד לשחיטה, המותרת להיעשות אף בזה). או שהכוונה להיתר אכילה הבא על ידי הזריקה, והיתר לכהנים? הוא שמותרים הכהנים לאכול מן הקרבן. ובפשטות נראה שלא נחלקו אלא בקדשי קדשים, ולא בקדשים קלים. וכך מורה הלשון "היתר לכהנים", שאכילתו לכהנים בלבד. שלא בקדשים קלים הנאכלים בעיקר לבעליהם. ולכל הדעות אין קדשים קלים באים לכלל מעילה אלא לאחר זריקה (ק"א). אכן יש שאמרו שאף בקדשים קלים יש מקום לומר "היתר זריקה" (תוס' מעילה ז,ב) לענין הבאה לאיסור מעילה.

אורח ההלכה

כל שהיתה לו שעת היתר לכהנים קדשי מזבח שמתו – יצאו מידי מעילה מדין תורה, אבל מועלים בהם מדברי סופרים. וכן אם נפסלו בדברים הפוסלים את הקרבנות – מועלים בהם מדברי סופרים, וזה דווקא כשלא היה להם שעת היתר לאכילת כהנים, אבל אם היה לקדשי קדשים הנאכלים שעת היתר ואחר כך נפסלו ונאסרו באכילה, הואיל והותרו שעה אחת, שוב אין מועלים בדבר שהיה ראוי לאכילה. כ"י יהושע. (רמב"ם ספר הפלאה הלכות מעילה פ"ג ה"א).

מסורת הש"ס
ב. כריתות כגב. עיין תוי"כ
ויקרא ה, יט.

גרסות

מאי לאו לנה ממש והכא
דאי בעי הוה בכת"מ: לאו
לנה ממש והא הכא דאי
בעי זריק.

וראויה ללין רשיי ותוסי
אינם גורסים מלים אלה, וכן
בשטמ"ק חסרות מלים אלה.
אבל לינה בכת"מ: אבל
לנה.

אלא אמר רב אשי בכת"מ
חסרות מלים אלה.

משום קדושה בכת"מ
ובשטמ"ק: משום קדושה
היא.

ולאו משום אוכלא היא כל
היכא דאי בעי זריק מצי
זריק ליה משוי ליה אוכלא
ומטמא טומאת אוכלין
היכא דאי בעי מצי זריק
לא מצי זריק לא משוי ליה
אוכלא ולא מטמא בכת"מ:
ולאו אוכלא הוא היכא
דזריק ומשוי ליה אוכלא
מטמא טומאת אוכלין
היכא דלא זריק ולא משוי
ליה אוכלא לא מטמא.

ונודע שלא בכת"מ
ובמקבילה: נודע לו שלא.

שבזמן שנשחטה חשב עליה לאוכלה או לזרוק את דמה או להקטיר את
אימוריה חוץ לזמנה הראוי, וכן זה שחשב לעשות כן חוץ למקומה
הראוי, או שקבלו את דם הקרבן כהנים הפסולין לעבודה, וכן אם זרקו
הפסולים את דמה. שבכל אלו, כיון שלא היתה שעה שבשר הקרבן היה
מותר באכילה, הרי זה בכלל "קדשי

ה"ו, ומועלים בו. ומדייקים בדברים:
קתני מיהא רישא [שנה התנא על כל
פנים בהתחלה] בבשר הקדשים שלנה
ושנטמאת ושיצאה שהיה לו שעת
הכושר, מאי לאו [האם לא] הכוונה
היא שלנה ממש, לפני זריקת הדם,
ולא נזרק הדם, והרי איפוא הכא
[כא] במקרה זה, דאי בעי הוה זריק
הוא [שאם רצה היה זורק] ולא היה
נפסל הקרבן, ובכל זאת קתני [שנה]
בו התנא שאין מועלין בו, משום
שהיתה לו שעת הכושר ובודאי משום
שכל העומד להזרוק כזרוק הוא
נחשב, ושלא כדברי רב אשי!
ודוחים: לא, הכוונה בדברי המשנה
שיצא בזמן שהיא ראויה לצאת,
לאחר שכבר נזרק הדם, והותר הבשר
באכילה ונטמא בזמן שהוא ראויה
לנטמא, לאחר שכבר נזרק הדם, ולן
בזמן שהוא ראויה ללין, לאחר
שכבר נזרק הדם. ומשום כך, כמי
שהיתה לו שעת הכושר, ויצא מכלל
מעילה. ושואלים עוד על דברי ר' אשי:
אבל לשיטה זו, אם היתה זו
לינה ממש של הבשר קודם זריקת
הדם, מאי [מה] יהא הדין? הכי נמי
[כך גם כן] שמועלין בבשר, שהרי לא
היתה שעת הכושר לכהנים לאכילתו
שטרם נזרק הדם. אם כן האי [זה]
ששנינו בבביתא "כל שהיה לו
שעת היתר לכהנים" ו"כל שלא
היתה לו שעת היתר לכהנים" אינם

לשונות ראויים, שכן עולה מהן שהדבר הקובע הוא אם היתה שעה שהיה
הבשר ראוי לאכילה, אף שלא הותר בפועל ממש לאכול. אלא "כל שיש
לו [בפועל] שעת היתר אכילה לכהנים אין מועלין בה", ו"כל שאין
לה שעת היתר לכהנים מועלין בה" מיבעי ליה [צריך היה לו לתנא
לשונות]! אלא אמר רב אשי הסבר אחר במשנה: אכן מדובר שלן הבשר
קודם זריקת הדם, ויצא הבשר מכלל מעילה משום שכל העומד להזרוק
כזרוק הוא נחשב. ואולם לדעתו תמוהים דברי המקשה מכאן על דברי ר'
שמעון בענין הראוי לקבלת טומאת אוכלין, וכי מדין מעילה על דין
טומאה קא רמית [אתה משליך]. מראה סתירה? והרי אלה דינים שונים,
שכן הדין במעילה משום קדושה ולא [ולא] קדושה היא נקבעת. שרק
דבר שהוא בכלל "קדשי ה'" — יש בו דין מעילה. ולכן, לבתר [לאחר]
שכבר פקעה לה קדושתיה [קדושתו] של בשר הקרבן, בשעה שעומד דמו
להזרוק, במאי הדרא רבבא לה [במה חוזרת קדושה זו ורוכבת. חלה, עליו
שוב? ואילו הדין בקבלת טומאה משום אוכלא [אוכל] ולא [משום]
אוכלא [ולא אוכל] היא, שכל שיש עליו שם אוכל — הריהו נקבל
טומאת אוכלין, וכל שאין עליו שם אוכל — אינו מקבל טומאת אוכלין.
ולכן, כל היכא דאי בעי זריק מצי זריק ליה [כל מקום שאם רצה לזרוק
יכול הוא לזרוק]. ועל ידי זריקתו זו — הריהו משוי ליה אוכלא [עושה
אותו אוכל]. ומטמא טומאת אוכלין. וכל היכא דאי בעי [מצי] זריק
לא מצי זריק [מקום שאם רצה לזרוק את הדם אינו יכול לזרוק]. ואף אם
זרקו — לא הועיל — לא משוי ליה אוכלא [לא עושה אותו אוכל].
ולכן הוא לא מטמא טומאת אוכלין. מיתבי [מקשים] עוד על דברי רב
אשי שאין אומרים שהעומד להזרוק כזרוק הוא נחשב לענין קבלת
טומאה, ממה ששנינו: אדם המביא אשם תלוי על ספק עבירה בשוגג
שבידו, כגון שהיו לפניו שתי חתיכות, ואכל אחת מהן מתוך מחשבה
ששתיהן מותרות באכילה והתברר לו שאחת מהן היתה הלב ואחת שומן,
ואינו יודע איזו מהן אכל, והביא קרבן אשם תלוי כראוי לו, ולאחר מכן
נודע לו שלא חטא, שהחתיכה שאכל היתה שומן, אם עד שלא נשחט
האשם נודע לו כך — יצא האיל המוקדש וירעה בעדר כחולין גמורים,
משום שהיה זה הקדש בטעות, אלו דברי ר' מאיר. והכמים אומרים:

אין מועלין בו — ללא "קדשי ה'" הם, ואף על גב דהשתא אין לה שעת
היתר. חוץ לזמנה כו' — על מנת לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה.
מאי לאו לנה ממש — הנזכר והדם, וקתני "היתה לה שעת היתר", והיכל
הוה ליה שעת היתר? לאו משום דאמר: כיון דאי בעי זריק — שעת היתר
קרינא ציה, ואין מועלין — דאמרינן:

כיון דאי בעי זריק — כזרוק דמי,
וקשיא לרב נחמן ורב אשי. הכי גרסינן:
לא ראויה לצאת וראויה לטמא —
ולא גרסינן "וראויה ללון". לא, כגון
שלנה בשעת שראויה ליפסל ביוצא
ועומאה — והיינו, לאחר שזרק הדם,
דאין זו פסול אחר. ומעתה ראויה
ליפסל ביוצא ועומאה, שלא יהא זו שום
פסול אלא היא, דעדיין אינה פסולה,
אבל ראויה ליפסל. דאי לן הדם — תו
לא קרו ליה "ראויה ליפסל", דהא
פסולה ממש היא. ולעולם אי בעי זריק,
לא אמרינן. אבל לנה ממש — הנזכר
והדם, מאי? הכי נמי דמועלין, דאי בעי
זריק, לא אמרינן. שהיה לו שעת
היתר, — משמע, שהיתה לו שעה
שראויה להסירה ולזרוק דמה, ולא
הותרה. כל שיש שעת היתר מבעי
ליה — דכיון שזרק הדם, מיד יש לה
שעת היתר. לישנא אחרינא: הכי גרסינן
"ראויה ללאת וראויה לטמא (וראויה
ללון) וראויה ללון". כלומר, דזרק הדם
וכשרה גלא פסול, וראויה ליפסל ביוצא
פסול שיארע בה, שלא יהא זה (אלא)
אותו פסול לנדרו. "ראויה ליפסל" —
היינו כשרה. דאי כבר פסולה היא, כגון
גלא זריקת דם — תו לא קרי ליה
"ראויה ליפסל". אי הכי דנכשרה מיידי,
"כל שיש לה" מיבעי ליה! ד"כל
שהיתה" — משמע שנראה לזרוק ולא
נזרק, וקרי ליה "שעת הכושר" —
משום דאי בעי זריק. מעילה משום
קדושה — מועלין בה, ומשום לאו קדושה —
קדושתן, שנראה לזרוק ולהיות מותרת לכהנים, וקיימא לן (בבא קמא ע"ג):
כל העומד לזרוק — כזרוק דמי, במאי הדרא קדושה? "אבל טומאה משום
אוכלא ולאו אוכלא הוא" — כלומר, כי הוה אוכלא — מקבל טומאה, וכל
כמה דלא הוה אוכלא, אף על גב דחזי למיהוי אוכלא — לא מקבל טומאה.
הלכך לא אמרינן זה: אי בעי זריק, אשם תלוי — זא על מי שהיו לפניו
שתי חתיכות, אחת של תלוי ואחת של שומן, ואכל האחת, ואינו יודע איזו היא.
יוצא וירעה בעדר — עס שאר בהמומו, דחולין הוא, הואיל ולא חטא.

תוספות

הכי גרסינן: לא ראויה לצאת וראויה ליטמא — ולא גרסינן "וראויה ללון".
לא, כגון שלנה בשעה שראויה ליפסל ביוצא ובטומאה — והיינו, לאחר
שזרק הדם, שאין בה פסול, ומעתה ראויה ליפסל ביוצא ובטומאה. שלא
יהא בה דבר פסול אלא הוא, דעדיין אינה פסולה, אבל ראויה ליפסל. דאי
לן הדם — תו לא מיקרי "ראויה ליפסל", דהא פסולה ממש היא. ולעולם
אי בעי זריק, לא אמר. כך פירש בקונטרס. וקשה: מאי פריך "כל שיש לה
היתר מביעי ליה", הא כיון דלנה — אין לה עכשיו היתר! ועוד: מאי קאמר
"מעילה משום קדושה הוא, לבתר דפקעה במאי הדרא" הכי פקעה, כיון
דלנה ממש? ונראה לפרש: "ראויה ללון, ראויה לצאת וראויה לטמא" —
כלומר, שעדיין לא נארע בה שום פסול, קאמר דאין מועלין, משום דהשתא
הוא עומד לזרוק כזרוק דמי. ולבסוף נמי כשהיה בה פסול לינה או יוצא או
טומאה — אין מועלין, כדמפרש טעמא בסמוך, דכיון דפקעה קדושה —
תו לא הדרא רבבא. והשתא הא דנקט "שלנה ושנטמאת" — רבותא נקט,
דכל שכן קודם לכן. ולכן פריך: "כל שיש לו היתר" מיבעי ליה — שהטעם
משום דקודם שיפסל אמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי! ומשני רב אשי:
במעילה כיון דפקעה קודם פסול — תו לא רבבא לאחר פסול, אבל טומאה
— מידי דחזי השתא לאכילה לא אשכחן, ומתבטל ראוי דידה. והא דמשני
במעילה (הא), "דלן בשר" — היינו למאן דאמר היתר אכילה, אבל למאן
דאמר היתר זריקה — הוה לן דם.

עיונים

ראויה לצאת וראויה לטמא רשיי פירש שכונת דברי המשנה שיצא הבשר בזמן
שהוא ראוי לצאת (כלומר, לאחר שכבר נזרק הדם, והותר הבשר באכילה). וברומה
לכך הכוונה ב"נטמאה" ו"לנה", ולכן נחשב הדבר כמי שהיה לו שעת הכושר, ויצא
מכלל מעילה. והתוסי' פירשו שמה שתירץ רב אשי "ראויה לצאת" הכוונה היא לקודם
זריקה, ועדיין לא נפסל. ובוזה מודה רב אשי שאין בו מעילה. אבל כאשר נפסל לפני
הזריקה ואין עוד אפשרות לזרוק — מועלים בו. ולכן יש מקום לשאלה "כל שיש לו
שעת היתר מביעיא ליה" (ק"א).

אם עד שלא נשחט נודע לו יצא וירעה בעדר דברי ר' מאיר מפני שלא הוקדש על
דעת כן, ולכן דין חולין יש לו. אבל כל זמן שלא נודע לו, הריהו קרבן גמור. ואם שחטו
במודד חוץ למקדש — חייב כרת (כריתות יחא). ולפי התוסי' (שם) חכמים הסבורים
באותה ברייתא שאין חייבים עליו משום שחיטת חוץ, מקילים יותר מ' מאיר, ואין זו

דעת חכמים שלפנינו. אבל לפי שיטת רבינו גרשום (כריתות כגב) סבורים חכמים של
משנתנו כי כל עוד לא נשחט אשם תלוי הריהו ספק, ומשום כך אין חייבים עליו משום
שחיטת חוץ.

אורח ההלכה

המביא אשם תלוי ונודע שלא חטא הביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא, אם נודע
לו כן בטרם נשחט האשם — ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדרה. וטעם הדבר
— מפני שליבו של אדם דוח על עוונותיו, ומאחר והקדישו על הספק — גמר בלבו
להקדיש. נודע לו לאחר שזרק הדם — הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות. כחכמים.
(רמב"ם ספר עבודה שם פ"ד הי"ט).

אלו להביאם בכלי אחד והביא בשני כלים — והפריש שני קמלים, והוא לא נדר אלא קומץ אחד. ועוד: שמנחה חסירה היא בכל כלי וכלי. והיא נדרת בשני כלים, והיא בכלי אחד — היא מנחה יסירה, ומיעוט נקמלים. שהיא נדר לשם שמי קמילות, ולא קמץ אלא אחד. אמרו לו בכלי אחד נדרת — ולא מש לנדיהם, והקרינו בשני כלים — פסולים, אף על גב דלא אמר "אלו להביא בכלי אחד", דהשתא ליכא למימר: לשם נדבה אחרת מיייתי לה. דכיון דאמרו ליה "בכלי אחד נדרת" — הוה ליה למימר להו "אלא לשם נדר אחריתא מיייתא לה". כשתי מנחות שנתערבו — כדאמרין ב"הקומץ [רנה]" (מנחות כג,א): "אלו לקמץ מונו צפני עממה ומונו צפני עממה — כשרות, ואם לאו — פסולות. והוא דקמץ נמי לעיל: "אלו להביא בשני כלים", והביא בכלי אחד — פסול, כגון שאין יכול לקמץ מכל אחת צפני עממה.

גמרא וצריכא דאי אשמעינן קמייתא — "הרי עלי נמנחת" והביא נמנחת — דלא יכא ידי נדר. אבל — "בשני כלים" והביא בכלי אחד, דכאילו כלי שגדר הביא, אם נמנחת נמנחת ואם נמנחת מנחת — אימא: ידי נדרו נמי יכא. אידי ואידי — כלי שגדר ושהביא. משום דקא פליג לה — שזולת מנחה גדולה נשתי מנחות קטנות, שגדר "בכלי אחד" והביא בשני כלים. רבי שמעון — אכולה מתניתין פליג, דקסבר: קביעותא דמנח — לאו כלי הוא. והא תניא לא קידשום — אופן כלי שרת שביאלין נה, וכיון דלא קידשום — אמאי פסולות? הא מני לאהדורינהו ולאיתי צלונין כלים שגדר. לא שנו — ד"ו להביא נמנחת" והביא נמנחת — פסולה.

תוספות

כשתי מנחות שנתערבו — ואמרין ב"הקומץ רבה" (מנחות כג,א): אם יכול לקמץ מונו צפני עממה ומונו צפני עממה — כשרות, ואם לאו — פסולות. והוא דקמץ נמי לעיל: "אלו להביא בשני כלים", והביא בכלי אחד, פסולה — כגון דלא יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה.

כך פירש בקונטרס. ועוד יש לומר: דהכא מייירי כגון שאמרו לו "בשתי כלים נדרתי", והקריבו בשתי כלים, וחזר ונתן בכלי אחד. וקא משמע לן דאף על פי שמתחילה הביא בכלי אחד, מכל מקום הוה לה השתא כשתי מנחות שנתערבו. הא מני בית שמאי היא דאמרי תפוס לשון ראשון דתנן כו' — בפרק שני דנזיר (ט,א) מפרש טעמיה דבית שמאי: דסבר לה כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. וכיון דאמר "הריני נזיר" — הוה נזיר, כי קאמר "מן הגרורות" — לאיתשולי קאתי! בית שמאי לטעמייהו, דאמרי: אין שאלה בהקדש, וכיון דאין שאלה בהקדש — אין שאלה בנזירות. פירוש: כיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה — לא תימא: מעיקרא כי אמר "הריני נזיר", היה בדעתו לגמור "מן הגרורות" וכן הדבליה". אלא אמר דנמלך הוא, והיינו לאיתשולי — שרוצה לחזור בו. וכיון דסברי: אין שאלה, כדתנן (שם ל,ב), בית שמאי אומרים: כדש טעות — הקדש, הכי נמי לא מצי מהדר אף בתוך כדי דיבור, אף על גב דבעלמא כדיבור דמי. ובית הלל אומרים אינו נזיר, דסברי לה כרבי שמעון, דתנן: רבי שמעון פוסט, שלא התנדב כדרך המתנדבין פירש בקונטרס גבי "הרי עלי מנחה מן הפטורים", דקאמר תנא קמא: יביא מן החיטין, דתפוס לשון ראשון. ורבי שמעון פוסט, דאין זה כדרך המתנדבין, דאין מנחה באה שגורין אלא מנחת העומר ומנחת קנאות. והכי נמי בנזירות לא הוי נזיר, דמעיקרא היה בדעתו לגמור "מן הגרורות", ואין זה כדרך הנזירים. ואם תאמר: ולימא טעמא דבית הלל, משום דיש שאלה להקדש, ובית הלל לטעמייהו, דאמרי: הקדש טעות — לא הוי

במחבת" והביא אותה במרחשת. או שאמר "הרי זו מנחה להביא במרחשת" והביא אותה במחבת — הרי זו פסולה, שהרי לא קיים את מה שאמר. האומר בלשון נדר "הרי עלי שני עשרונות סולת למנחה להביא אותה בכלי אחד", והביא שתי מנחות בנות עשרון בשני כלים, וקמץ משתייהן שתי קמיצות. או שאמר "הרי עלי להביא שני עשרונות סולת לשתי מנחות בשני כלים", והביא מנחה אחת בת שני עשרונות בכלי אחד, וקמץ מנחה אחת — מה שהביא הביא, שכשרה היא מנחה זו לנדבה, ואולם ידי מנחת חובתו (כפי שגדר) לא יצא, וצריך להביא מנחה אחרת כפי שגדר. הרי לפניו שני עשרונות סולת, ואמר "הרי אלו מנחה להביא בכלי אחד" והביא אותם כשתי מנחות בשני כלים, או שאמר "הרי אלו מנחות להביא בשני כלים", והביא אותם כשתי מנחות במחבת אחת בת שני עשרונות בכלי אחד — הרי אלו פסולין. שהרי כשגדר להביאם כמנחה אחת, התכוין שתיעשה בהם קמיצה אחת, וכשהביא אותם כשתי מנחות ונקמצו בשתי קמיצות — נמצא שהוסיף בקמיצות על מה שגדר. וכן כשגדר להביאם כשתי מנחות, התכוין שתיעשה בהן שתי קמיצות, וכשהביא אותם כמנחה אחת ונקמצה זו בקמיצה אחת — נמצא שמיעט בקמיצות ממה שגדר. אם אמר בלשון נדר "הרי עלי שני עשרונות סולת להביא מנחה בכלי אחד" והביא אותם כשתי מנחות הנתונות בשני כלים, ואמרו לו להוכירו: לא כך נדרת, אלא בכלי אחד נדרת להביא. ולאחר שהוכירוהו עמד והקריבן בשני כלים כשתי מנחות — הריהם פסולין אף לחובתו. שכיון שהוכירוהו היה עליו להשיב להם כי הוא מביא את המנחות הללו לא כתשלום נדר זה, ומתוך שלא אמר כן, גילה דעתו שמביאן כתשלום מנחת נדרו, וכיון ששינה בהן ממה שגדר, הריהן פסולות. ואולם אם לאחר שהוכירוהו, עמד והקריבן בכלי אחד — אמר "הרי עלי שני עשרונות סולת להביא בשתי מנחות בשני כלים", והביא אותם כמנחה אחת בכלי אחד, ואמרו לו להוכירו: לא כך נדרת אלא הקריבן בשני כלים — הריהם כשרין ויצא ידי נדרו. ואם עמד ונתנו לשני העשרונות הללו לכלי אחד כמנחה אחת — דינה כיון של שתי מנחות שלא נקמצו עדיין, שנפלו לכלי אחד, ונתערבו זו בזו. שנקבע בהן (לעיל כג,א), שאם ניתן לקמץ מכל אחת מהן קומץ בלי תערובת של המנחה האחרת, הריהן כשרות. ואם לא ניתן לעשות כן, הריהן פסולות.

ב גמרא וצריכא, דאי אשמעינן הך קמייתא — משום דאמר "במחבת" וקא מיייתי במרחשת, אכל הך דאידי ואידי במחבת ואידי במרחשת — אימא: ידי נדרו נמי יצא. ואי אשמעינן הך — משום דקא פליג להו, אכל התם דלא פליג ביה — אימא: לא, צריכא. תנו רבנן: מה שהביא הביא, וידי נדרו לא יצא. רבי שמעון אומר: אף ידי נדרו נמי יצא.

ד "זו להביא במחבת", וקא תניא: לא קידשום פלי שרת! אמר אביי: לא קידשום ליקרב, אכל קידשום ליפסל. **ה** וְאָמַר אַבְיִי: לֹא שָׁנוּ — כשרין, שהרי הקריב כפי שגדר. אם אמר "הרי עלי שני עשרונות סולת להביא בשתי מנחות בשני כלים", והביא אותם כמנחה אחת בכלי אחד, ואמרו לו להוכירו: לא כך נדרת אלא בשני כלים נדרת להביא, אם לאחר מכן הקריבן בשני כלים וכפי שגדר בתחילה — הריהם כשרין ויצא ידי נדרו. ואם עמד ונתנו לשני העשרונות הללו לכלי אחד כמנחה אחת — דינה כיון של שתי מנחות שלא נקמצו עדיין, שנפלו לכלי אחד, ונתערבו זו בזו. שנקבע בהן (לעיל כג,א), שאם ניתן לקמץ מכל אחת מהן קומץ בלי תערובת של המנחה האחרת, הריהן כשרות. ואם לא ניתן לעשות כן, הריהן פסולות.

ב גמרא שנינו במשנתנו את דין המנחה ודין הנודר להביא מנחת כלי מסויים (מחבת, מרחשת) והביא מנחת כלי אחר, וכן את דין המנחה ודין הנודר להביא מנחה בכלי אחד או בשני כלים, והביא שלא כנדרו. ובשני האופנים הללו המנחה כשרה, ולא יצא ידי חובתו, וצריך להביא מנחה אחרת כפי שגדר. ומעירים: וצריכא [וצריכא] שייאמרו שני הדינים הללו. דאי אשמעינן הך קמייתא [שכן אם התנא היה משמיע לנו רק את זו ההלכה הראשונה], הייתי אומר שלא יצא בכך ידי נדרו, משום שגדר ואמר "במחבת" וקא מיייתי [והוא מביא] במרחשת, והרי זו מנחה אחרת. אבל הכא [במהלכה השנייה, בזה ששינה ממספר המנחות שגדר, דאידי ואידי [ששו המנחה שגדר, וזו המנחה שהביא בפועל] שתייהן הן במחבת וכמו כן אידי ואידי [וחו [וח] היא במרחשת] — אימא [אמור] כי ידי נדרו נמי [גם כן] יצא, ואין השינוי במספר המנחות נחשב שלא יצא ידי חובתו. ולכן התנא צריך להשמיענו גם את ההלכה השנייה. ומן הצד האחר, אי אשמעינן הך [אם התנא היה משמיענו רק את ההלכה הזו, בזה המשנה ממספר המנחות שגדר], ולא היה משמיע לנו גם את ההלכה הראשונה, בזה המשנה בסוג הכלי בו נעשית המנחה, הייתי אומר שלא יצא בכך ידי נדרו, משום דקא פליג להו [שהוא מחלק אותם. את שני העשרונות המיועדים למנחה אחת, לשתי מנחות] שלא כפי שגדר. אבל התם [שם, בהלכה הראשונה שבמשנה], בזה המשנה בסוג הכלי בו נעשית המנחה, שלא פליג ביה [חילק אותן. את הסולת למנחה] אלא רק עשאה בכלי אחר — אימא [אמור] שלא כך יהיה דינו אלא יצא ידי חובתו בכך, ופרע נדרו בזאת. על כן צריכא [צריכא] התנא לשנות את שתי ההלכות הללו.

ג ועוד בדינו של הנודר להביא מנחה באופן מסויים (בכלי, או במספר המנחות) והביא באופן אחר, תנו רבנן [שנו חכמים] בכרייתא, ובדומה לשנוי במשנתנו, כי מה שהביא הביא, וכשרות המנחות הללו, ואולם ידי נדרו לא יצא בכך. ר' שמעון אומר: אף ידי נדרו נמי [גם כן] יצא בכך. כיון שאין קביעתו של הנודר, אם לענין סוג הכלי או באשר לכמה כלים תבוא המנחה, נחשבת כשינוי בנדר, ויצא ידי חובתו.

ד עוד שנינו במשנתנו שאם היה עשרון סולת מונח לפניו, ואמר "הרי זו מנחה להביא במחבת" והביא במרחשת — הריהי פסולה. ומקשים על כך: והא תניא [והרי שנויה ברייתא] כי בכגון זה לא קידשום כלי שרת את המנחה שניתנה בהם, כיון שהרי אלה כלי שרת שונים מכפי שגדר, והרי איפוא המנחה עדיין חולין, ולא מנחה פסולה! אמר אביי: כוונת דברי הברייתא שלא קידשום לענין ליקרב על המזבח. אבל על כל פנים קידשום לענין ליפסל, שגדולה קדושת הכלי להחיל עליהם מקצת קדושה לפסול.

ה שנינו במשנה שהאומר על עשרון סולת המונח לפניו "הרי זו מנחה להביא במחבת" והביאה במרחשת שהיא פסולה, לפי שינה את המנחה ממה שגדר בה. ועל כך אמר אביי: לא שנו כן

עיונים

הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד... וידי חובתו לא יצא... ולא התפרש ידי איזו חובה לא יצא. יש שאמרו שלא יצא ידי חובת כל נדר (שהרי נדר להביא שני עשרונות ולא הביא אלא עשרון אחד), ואולם ידי חובת עשרון אחד יצא. ומעתה עליו להביא בחובתו עשרון אחד בלבד (שפ"א). יש שאמרו שלא יצא כלל ידי חובתו, שמאחר שלא הביא כפי שגדר לחובתו — אין מנחה זו של עשרון שהביא נחשבת ככלל למנחת חובתו, אלא כנדבה היא, וצריך להביא לחובתו מנחה של שני עשרונות (גרי"ז).

אורה ההלכה

זו להביא במחבת והביא במרחשת, במרחשת והביא במחבת — היה לפניו עשרון סולת ואמר "זו להביא במרחשת" והביא במחבת, או שאמר "זו להביא במחבת" והביאה במרחשת — הרי זו פסולה. כמשנה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פ"ו ה"ב.) והאומר הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד וכו' האומר "הרי עלי שני עשרונות

להביאם בכלי אחד" והביאם בשני כלים, או שאמר "הרי עלי שני עשרונות להביאם בשני כלים" והביאם בכלי אחד — מה שהביא הביא, אבל ידי חובתו לא יצא. כמשנה. (רמב"ם שם.) אלו בכלי אחד וכו' — היו לפניו שני עשרונות סולת ואמר "אלו להביא בכלי אחד" והביא בשני כלים, או שאמר "אלו להביא בשני כלים" והביא בכלי אחד — הרי אלו פסולים. כמשנה. (רמב"ם שם ה"ג.)

הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד והביא בשני כלים — אמר "הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד" והביאם בשני כלים, ואמרו לו: בכלי אחד נדרת, אם הקריבם בשני כלים — הרי אלו פסולים. הקריבם בכלי אחד — הרי אלו כשרים. כמשנה. (רמב"ם שם.)

הרי עלי שני עשרונות להביא בשני כלים והביא בכלי אחד אמרו לו בשני כלים נדרת וכו' — אמר "הרי עלי שני עשרונות להביא בשני כלים" והביא בכלי אחד, ואמרו לו: בשני כלים נדרת, אם הקריבם בשני כלים — הרי אלו כשרים, הקריבן בכלי אחד — הרי אלו כשתי מנחות שנתערבו. כמשנה. (רמב"ם שם ה"ד.)

מסורת הש"ס

1. עיין תוספתא מנחות פ"ב ב.

גדרות

עשרונות בשטמ"ק: עשרונות. אלו בכלי בכת"י: אלו להביא בכל. וצריכא בכת"י: ובמשניות: הרי עלי במחבת הרי עלי שני וצריכא. וקא מיייתי בכת"י: והביא. במחבת ואידי ואידי במרחשת במחבת. בכת"י: במרחשת ואידי ואידי נמי יצא בכת"י: יצא. להו בכת"י: ביה.

